

---

beroepen is als predikant bij de Waalse Kerk in Den Haag. Sindsdien zijn twee kerkdiensten per zondag heel gewoon. Daarnaast leest De Clercq ook nog graag een paar gedrukte preken en besluit hij de zondag vaak met het voorlezen van enkele kapittels uit de Bijbel. Secrétan komt na kerktijd geregeld aanlopen, dan gaat het gesprek over geestelijke zaken, meestal naar aanleiding van de preek. Op de zondag zelf of kort daarna maakt De Clercq uitvoerige uittreksels uit de gehoorde preek.

Voor heel velen die nu het *Dagboek* lezen is het een bizarre ervaring, dit frequente kerkbezoek, de lange uittreksels uit de preken, de lectuur van andere, gedrukte preken en dat elke zondag weer. Maar wie zich een beeld probeert te vormen van De Clercqs spiritualiteit, zal zien dat hier geen sprake is van een milde vorm van godsdienstwaanzin, maar dat het *Dagboek* iemand toont voor wie het christelijk geloof bron van leven was en die het bijbelwoord ‘Wees heilig, want Ik ben heilig’ volkomen ernstig nam.

Godsdienst speelde van jongs af aan een grote rol in De Clercqs leven. Hij ging trouw ter kerke bij de doopsgezinden, waartoe zijn familie behoorde, werd er gedoopt, maar miste op den duur een warme gelovigheid in de diensten. In 1821 leerde hij de joodse Isaäc da Costa kennen, die meteen indruk op hem maakte. De Clercq vond al gauw dat hij als christen de plicht had hem tot het christendom te bekeren. Maar in een volgend gesprek onthulde Da Costa dat hij onder invloed van Bilderdijk christen geworden was en spoedig zou worden gedoopt. Sindsdien waren zij vrienden voor het leven. Da Costa, vurig christen, dominant van karakter, oefende met de tamelijk rigoureuze denkbeelden van een pas bekeerde een sterke invloed uit op De Clercq, die hij won voor zijn orthodox geloof. Met Da Costa en De Clercq begint in Amsterdam wat wij het Réveil zijn gaan noemen, een opwekkingsbeweging waarin het orthodoxe geloof in de geest van het Nederlands calvinisme persoonlijk doorleefd en gevoeld werd.

In 1824 werd De Clercq benoemd tot secretaris van de pas opgerichte Nederlandsche Handel-Maatschappij en moest hij naar Den Haag verhuizen. Hij mist daar Amsterdam, maar beseft dat hij nu minder onder het beslag van Da Costa is. De vriendschap blijft even hartelijk, er wordt druk gecorrespondeerd, maar religieus gezien leert hij op eigen benen te staan.

In Den Haag is geen Doopsgezinde gemeente. De Clercq zoekt zijn heil in de Nederlandse Hervormde en de Waals-Hervormde kerk. Zijn voorkeur gaat uit naar orthodoxe dominees. Tot in 1828 is hij daarvoor aangewezen op ds. Dirk Molenaar, die zijn leven lang opgekomen is voor de belijdenis der vaderen. De Clercq